

С Т А Н О В И Щ Е

от проф. Веселин Костов Василев, д.п.н.
Пловдивски университет „Паисий Хилендарски”

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

по област на висше образование 1. Педагогически науки;

професионално направление 1.2. Педагогика на обучението по ...;

Катедра: „Методика на обучението по биология” в СУ “Св. Климент Охридски”

Автор: Иван Василев Капурдов

Тема: МОДЕЛ ЗА ИНТЕГРИРАНЕ НА СЪДЪРЖАТЕЛНИ РЕСУРСИ ПРИ ФОРМИРАНЕТО НА АФЕКТИВНИ УМЕНИЯ В ОБУЧЕНИЕТО ПО БИОЛОГИЯ

Научен ръководител: проф. д-р Наташа Цанова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД – 38 – 363 / 26. 05. 2015 г. на Ректора на СУ съм определен за член на Научното жури по защитата на дисертацията на Иван Капурдов.

Докторантът Иван Василев Капурдов е млад човек, но след завършване на образованието си в СУ „Св. Климент Охридски” е придобил професионален опит като химик-специалист в НЦХМЕХ и като преподавател по биология и химия в НУКК с Италиански лицей. Той притежава образователна подготовка, както и професионален и житейски опит, необходими за да осъществи научно-приложно изследване на докторантско ниво.

2. Актуалност на тематиката и познаване на проблема

Дисертационният труд на Иван Капурдов е посветен на проблематика с несъмнена социална и научно-приложна актуалност – феноменът агресия е в центъра на вниманието и на обществеността, и на науката отдавна, тъй като с феномените на агресивното поведение всички се сблъскваме на всяка крачка; поради това всеки опит да бъде обяснена и предотвратена агресията е полезен и оправдан. Същевременно докторантът е успял да намери (да конструира) много находчиво интегративен модел за (аз бих го нарекъл интегративен поглед върху...) осмислянето и обяснението на агресивното поведение на съвременните ученици, който позволява да се съгласуват, обединят и допълнят подходите на няколко науки.

По този начин и познаването на проблема се потвърждава не чрез демонстрация на самоцелна начетеност, придобита чрез преглеждане и цитиране на многобройни, но еднотипни източници; своята компетентност И. Капурдов

проявява като анализира проблема за агресията от много гледни точки, от позициите и преценките на различни научни области: от гледната точка на биологията (етологията и физиологията), психологията, педагогиката, социалната наука и практика. Този многоаспектен анализ е перспективен и тъй като е осъществен сполучливо, свидетелства за високото равнище на познаване и тълкуване на проблема от докторанта.

3. Методика на изследването

На фона на многобройни дисертационни разработки, в които докторантите се надпреварват да изброяват и използват многобройни методики и инструменти (някои списъци напомнят истински справочници), Иван Капурдов, наред с използването на традиционния (прекалено традиционен, наистина) тест на Бъс-Дюрки, с който събира диагностични емпирични данни, провежда и един истински формиращ експеримент. Ще се въздържа да го посоча като образец, но без колебание ще го оценя като напълно автентичен. В последно време подобни изследвания станаха истинска рядкост и аз приветствам избора на докторанта и на неговия научен ръководител да замислят и осъществят такъв тип експериментално изследване, който в образователната хуманитаристика си е истинска изследователска класика.

4. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите в него

Дисертационният труд съдържа 131 стр. основен текст, който е структуриран малко необичайно – в 6 основни части (глави, раздели? – не е посочено), въведение и заключителна част (изводи, приноси и препоръки); литературата включва 130 заглавия – книжни източници и 20 интернет ресурси; плюс 23 стр. приложения, включващи работен лист и карта, таблици и илюстративно-изобразителен материал. Първата глава съдържа методологическо замисляне и рамкиране на цялостното изследване (на места представянето на методологията е излишно разгърнато и напомня учебническо изложение).

Общият, обединяващ и осмислящ патос на дисертационната разработка е интеграция (интегративност); той пронизва и осмисля обзора-анализ върху агресията, представен в третата част (глава) на дисертацията. В него феноменът е анализиран и осветлен от гледната точка на няколко теории (психоаналитична, етологична, за условните рефлексии, за социалното учене и фрустрацията, както и връзката на агресията с наследствеността); тази многопосочност и многоаспектност на обзора-анализ не оставя впечатлението за еkleктика, а за съотнасяне, синхронизиране и допълване на позициите на различните научни области, което несъмнено е и най-перспективния подход. В тази глава е представен и обзор на редица инициативи, проекти и програми, в които са обединени концепции и

практики за сътрудничество на всички заинтересовани общности и институции в превенцията и снижаването на агресията и насилието.

Методическата култура на докторанта проличава в четвърта глава, в която агресията е проследена в контекста на концепцията за интеграция на образователното съдържание в средното ни училище. Подробният анализ на учебните нормативни документи очертава „интегралното предметно поле”, в което феноменът (и понятието) агресия може да бъде изучаван, осмислен, а съответно – и позитивно повлиян (това е пресечната територия на редица науки и съответстващите им учебни предмети – биология и здравно образование, биология, психология и логика, етика, история и свят и личност). Учебните програми по тези предмети са приведени синхронно-съпоставително, но анализът на проблемът за агресивното поведение, който е разположен в пресечната им точка, е редуциран до анализ на понятието поведение. Изводът, представен като обобщение на теоретичния анализ (че „целенасоченото формиране на умения за разпознаване и противодействие на агресивни сценарии е вариант за превенция на агресивното поведение в училище”, с. 85), е напълно приемлив и безспорно убедителен фундамент за последващия формиращ експеримент, но звучи не като изведен от анализа, а като спекулативно предпоставен, като постулат-презумпция.

Същинската изследователска част от работата, в която най-убедително се потвърждава високата изследователска класа на Иван Капурдов, се съдържа в пета и шеста глава. В тях (в пета глава) е представен технологичният модел, описан на макро- и микрониво, когнитивните и афективни умения, подлежащи на целенасочено формиране, са диференцирани в три контура, като за всеки от тях са обособени етапи за реализацията им и съответни методическо-процедурни описания (струва ми се, че на някои места като че липсваше съпътстващ пояснителен текст, което заставя читателят сам да разгадава и синтезира замисъла на автора).

В шеста глава докторантът излага хода и анализа на резултатите от проведеното изследване, което в основната си част е истински формиращ експеримент, и протича в констатиращ, преобразуващ и контролен етапи. От констатиращото емпирично изследване привлича вниманието статистически значимата разлика на нарастване на агресивността в 10. клас в сравнение с 9. клас по повечето от основните скали. (Тук има над какво да се помисли и бе естествено да се очаква коментар-обяснение от автора, който освен че се проявява като успешен изследовател, същевременно е и опитен учител-практик и би могъл да предложи обяснение, основаващо се на негови собствени непосредствени наблюдения над учениците).

Моята категорична положителна обща оценка на дисертационната разработка се базира най-вече върху находчивото и много смислено и сръчно реализираното експериментално изследване. Още неговият замисъл – да се използва тематичния

дебат върху агресията като средство да се промени нагласата на учениците към този феномен – спечели моята симпатия поради известното си сходство с изящния експеримент на Курт Левин в САЩ по време на Втората световна война (да се променят оценъчните и поведенчески нагласи на хората чрез ангажирането им в тематичен дебат и чрез отстояването на позиция в него, която първоначално не са споделяли). Ив. Капурдов не споменава да е бил повлиян от класика К. Левин, и ако не е – това допълнително ме впечатлява).

Разработената методика за коригиране на отношението към агресивните начини за разрешаване на проблемите е интересна, иновационна, обоснована и е проверена експериментално с необходимата изследователска култура и сръчност. Получените данни потвърждават нейната уместност и ефективност и това е основното и най-ценно достижение на дисертационната разработка. Ще посоча и демонстрираните умения за обработка и анализ на получените емпирични данни, което доказва, че по време на докторантурата Иван Капурдов е придобил необходимите умения за организиране и провеждане на научни изследвания.

Като творба на млад автор настоящата дисертация, разбира се, не е съвършена (но забележките и препоръките не намаляват нейната положителна обща оценка). Като основна неточност считам неубедително формулираното заглавие – в дисертацията не се открояват ясно „афективните умения”, които ще се формират (не крия, че с интерес следях какво съдържание влага докторантът в това понятие и как го операционализира, но не открих ясни обяснения), а те присъстват в заглавието и това е вече е поет ангажимент (но той остава неизпълнен). Аз бих казал, че всъщност чрез формирането на когнитивни и комуникативни умения у учениците се постига като допълнителен продукт и някакъв, дори несъмнен афективен резултат (ефект), но той е някак подразбиращ се.

На места текстът става труден за четене поради това, че авторът оставя на читателя да разгадава замисъла на изложението (лингвистите казват, че в случая се разчита на читателските „пресупозиции”, които обаче не винаги са налице и всеки автор трябва да си дава сметка за това).

5. Преценка на публикациите, автореферата и личния принос на докторанта

Докторантът е публикувал две статии по темата на дисертацията; в тях не са представени някои от най-ценните и интересни постижения от дисертационното изследване, поради което му препоръчвам да потърси подходящи форуми или издания, в които да ги предложи на вниманието на научната общност и на учителите-практици. Авторефератът отразява пълно и точно съдържанието на дисертационния труд. За личния принос на докторанта мога само да предполагам, тъй като не съм проследявал процеса на създаването на дисертацията.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Иван Василев Капурдов „Модел за интегриране на съдържателни ресурси при формирането на афективни умения в обучението по биология” съдържа резултатите от интересно, задълбочено и отговорно изследване по много значима и актуална тема. Високото ниво на разработката свидетелства, че по време на обучението си в докторантурата той е придобил умения да замисля, организира и осъществява самостоятелно научно-приложни изследвания в областта на педагогическите науки. Дисертацията на Иван Капурдов отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на правилниците за неговото прилагане, поради което без колебание я **оценявам положително и предлагам на уважаемото Научно жури да присъди на докторанта образователно-научната степен „доктор”**.

12. 06. 2015 г.
Пловдив

**Изготвил становището: В. В.
/Проф. д.пс.н. Веселин Василев/**